

**Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського**

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 46

Одеса – 2024

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить тези доповідей окремих учасників
XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти
«Історичний досвід і сучасність».

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор
(НУ «Одеська політехніка»).

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Рецензенти:

Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Мельник Ю. П., кандидат політичних наук, доцент
(Одеський державний аграрний університет).

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2024.

(С) Букач В. М., упорядник, 2024.

Шановний читач!

Ви знайомитесь з доповідями окремих учасників XXX наукової конференції здобувачів освіти «Історичний досвід і сучасність».

Перша конференція відбулася в 1995 році і була присвячена 50-річчю Перемоги над нацистською Німеччиною та її сателітами в роки Другої світової війни.

За 30 років побачили світ 47 збірників матеріалів конференції, в яких здобувачі освіти безкоштовно опублікували 693 самостійні роботи та 302 спільні роботи студентів та викладачів.

Підготовка доповідей на конференцію стала значним кроком у формуванні майбутніх фахівців, педагогів, науковців, серед яких є кандидати та доктори наук з історії, педагогіки, політології, психології, філології, філософії.

Шановний читач! Бажаю Вам успіхів у навчанні, вашій професійній діяльності!

З повагою, приват-професор **В. М. Букач**.

поетичні твори свідчать, що митець, дуже чітко відчуваючи настрої простого народу, дух козацької вольності, з великою нервовою напруженістю і в той же час лаконічно, точно, сміливо зображував образи козаків-захисників України, боротьбу українського народу за свободу.

-
1. Гармата Г. Козакоцентризм у творчості Т. Шевченка і П. Куліша: порівняльний аналіз. *Шевченкознавчі студії*. 2013. Вип. 16. С. 171 - 179. // https://knu.ua/pdfs/shevstud-16/21_Harmata_H.pdf
 2. Нібак І. Велич і краса козацької звитяги у творчості Тараса Григоровича Шевченка. *Hetman.tv* // <http://www.hetman.tv/nomera/2010/2010-6-1-30/shevchenko.html>
 3. Шевченко Т. Г. Кобзар. Київ: Дніпро, 1976. 599 с.
 4. Щербак В. О. Образ козацької України у творах Т. Шевченка. *Український історичний журнал*. 2014. № 2. С. 60 - 69. // <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/107967/06-Shcherbak.pdf?sequence=1>

ДІЯЛЬНІСТЬ Т. Г. ШЕВЧЕНКА У КИРИЛО-МЕФОДІЙСЬКОМУ БРАТСТВІ

Муся А.

В 2024 році виповнюється 210 років від дня народження Тараса Григоровича Шевченка. В житті поета значну роль відіграла участь у Кирило-Мефодіївському товаристві – українській таємній політичній організації, що виникла в грудні 1845 р. – січні 1846 р. у Києві. Ініціаторами створення Кирило-Мефодіївського братства і його засновниками виступили Василь Білозерський, Микола Гулак, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Опанас Маркевич. У квітні 1846 року до братства вступив і Тарас Шевченко.

До товариства входили люди, які мали різні погляди на життя, літературу, політику, але їх єднала спільна мета – ліквідація кріпацтва. Методи досягнення цієї мети учасники товариства бачили по-різному. Тарас Шевченко та його однодумці поділяли революційно-демократичні погляди, а

П. Куліш, М. Костомаров, наприклад, стояли на ліберально-буржуазних позиціях.

Доктор політичних наук, професор О. І. Салтовський зазначає, що політичні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства були викладені у таких програмних документах, як «Статут Слов'янського товариства св. Кирила та Мефодія», відозва «Брати українці», «Книги буття українського народу», а також в інших роботах, які мали підготовчий щодо програмних документів характер, у наукових розвідках та літературних творах учасників організації. [3]

Значний вплив на діяльність організації мала група, до якої належав Тарас Шевченко. Ця група виступала за ліквідацію кріпацтва та самодержавства, звільнення слов'янських народів від національного гніту, рівноправ'я народностей, збереження самоуправління кожного слов'янського етносу в межах федеративної республіки [4, с. 179]. Такі цілі були співзвучні ідеям революційного романтизму, що культивувалися в європейській культурі та філософії в першій половині XIX століття. Літературознавець В. В. Міяковський писав, що про погляди Т. Шевченка щодо братерства слов'ян свідчить його передмова до поеми «Гайдамаки» (1841 р.), «де він заявляє: «Ми всі – слов'яни... діти однієї матері». В поемі, однак, ця ідея стосується лише двох слов'янських націй – польської та української» [2, с. 78].

Тарас Шевченко вважав, що саме в наслідок боротьби з царизмом, поміщиками народ зможе звільнитися від поневолення. В листопаді 1845 року він написав поему «Кавказ» [5, с. 253 - 257], в якій наголошував:

«Борітеся – поборете!

Вам Бог помагає!

За вас правда, за вас слава

І воля святая!» [5, с. 254].

Поет був прихильником всенародного повстання. В «Заповіті» він закликав:

«Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте» [5, с. 278].

На початку 1846 року Тарас Шевченко познайомився з викладачами та студентами Імператорського університету св. Володимира – майбутніми членами Кирило-Мефодіївського товариства. Літературознавець І. М. Дзюба відмічає, що для поета «особливе значення мало знайомство і зближення з М. Костомаровим, який переїхав до Києва з Харкова. Хоч М. Костомаров був добре обізнаний з українською історією і гостро критично сприймав поневолення України та всю кріпацько-деспотичну російську дійсність, однак поезія Тараса Шевченка і його приголомшила своєю сміливістю, глибиною та поетичною силою» [1, с. 342].

Академік Іван Дзюба стверджує, що поет підтримував добрі стосунки з членами товариства, брав участь у зібраннях, хоча «щодо формального членства вважалося, що він вступив до нього в квітні 1846 року». «Фактично Тарас Шевченко був не лише своїм серед братчиків, а й вирішальним чинником впливу на них у революційному дусі». Науковець не виключає також впливу поета на програмні документи товариства [1, с. 344].

Члени Кирило-Мефодіївського братства розповсюджували програмні документи товариства, твори Тараса Шевченка, робили наукові розвідки, виступали з лекціями у закладах освіти, пропагуючи свої погляди, збирали кошти на відкриття шкіл для простого народу та видавничі справи. Для членів братства Т. Шевченко був прикладом мужності, цілеспрямованості. Його твори сприяли усвідомленню українцями ідеї незалежності.

Революційні ідеї боротьби проти царизму, проти поневолення, які просував поет, звучали в поемі «Сон» [5, с. 192 - 205], поезіях «І мертвим. І живим, І ненародженим землякам моїм...» [5, с. 258 - 264], «Пророк» [5, с. 387], «Юродивий» [5, с. 499 - 501] та інших.

У 1847 році царська влада розкрила Кирило-Мефодіївське братство, його члени були заарештовані та засуджені до покарання. Тарас Шевченко до 1857 року перебував у засланні на військовій службі.

Доктор історичних наук, професор Г. Я. Сергієнко зазначав, що історичне значення Кирило-Мефодіївського братства полягало в соціально значущій теоретичній та практичній діяльності представників української інтелігенції, які виступали за ліквідацію самодержавства. Товариство визнавало «потреби загальної освіти народу, як необхідної умови прогресу», «продемонструвало своє розуміння соціальних завдань нової епохи» [4, с. 179].

Кирило-Мефодіївське братство було самостійною політичною організацією з власною, відмінною від інших, ідеологією, яка сприяла формуванню національної свідомості українського народу.

Головними рисами поезії Т. Шевченка були глибока народність, гуманізм, любов до Батьківщини, непримиренність із злом, ліричність почуттів, образність мови. Твори поета пропагували ідеали свободи, рівності, право на боротьбу з поневолювачами. Своєю творчістю Тарас Шевченко заклав підвалини усвідомлення українцями необхідності розбудови власної держави:

«В своїй хаті своя й правда,

І сила, і воля» [5, с. 258].

-
1. Дзюба І. М. Тарас Шевченко. життя і творчість. Київ: Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. 720с. // <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk731423.pdf>
 2. Міяковський В. В. Шевченко і Кирило-Мефодіївське братство. *Записки товариства імені Шевченка*. Т. ССХХІ: Праці філологічної секції. Львів, 1990. С. 70 - 92. // https://shron1.chtyvo.org.ua/Miyakovskyy_Volodymyr/Shevchenko_i_Kyrylo-Mefodiivske_bratstvo.pdf
 3. Салтовський О. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). Київ: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. // <http://litopys.org.ua/salto/salt07.htm>
 4. Сергієнко Г. Я. Т. Г. Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство.

Київ: Наукова думка, 1983. 206 с. // https://shron1.chtyvo.org.ua/Serhiienko_Hryhorii/T_H_Shevchenko_i_Kyrylo-Mefodiivske_tovarystvo.pdf

5. Шевченко Т. Г. Кобзар. Київ: Дніпро, 1976. 600 с.

ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО - ТАЛАНОВИТИЙ ХУДОЖНИК

Ковра К.

Олександр Петрович Довженко (1894 – 1956) – український радянський письменник, кінорежисер, кінодраматург, художник, класик світового кінематографа.

Більшість знає його як режисера культових кінострічок, проте він не лише відомий кіномитець, а й не менш талановитий художник. О. Довженко працював над карикатурами, шаржами, ілюстраціями, кіноплакатами та автопортретами.

Ще з дитинства він був мрійником і ділив своє життя на два виміри – реальне й уявне. Якщо в дійсності йому щось не вдавалося, то в ілюзорному світі він міг усе [5]. Завідуюча відділом музею-заповідника Михайла Коцюбинського Тетяна Кузнецова наводить слова О. Довжена про те, що малювання було його пристрастю з дитинства, що він був переконаний, якщо отримав би правильне виховання і освіту, то був би більше сильним художником у живописі, ніж у кіно. Ці слова дають зрозуміти, яке значення відігравало малювання в житті митця. [2].

Свою творчу кар'єру Олександр Довженко розпочав саме як художник-карикатурист. Ще перебуваючи в Берліні, він надсилав малюнки в гумористично-сатиричний український журнал у США «Молот». Повернувшись у 1923-му році до Харкова, створював малюнки для місцевих сатиричних видань [5]. У Харкові співробітництво О. Довженка в газеті «Вісти ВУЦВК» розпочалося після того, як редактор газети, письменник Василь Блакитний (1894 – 1925), побачив його малюнки [4, с. 314]. Окрім